

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА
ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ»

30 квітня 2025 року

Одеса

УДК 321(477)(063)

С91

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 17 від 26 червня 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. Ф. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Каменчук Т.О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 30 квітня 2025 року. Одеса ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025. 253с.

УДК 321(477)(063)

С91

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025

© Центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025

27. **Малюта В. В., Швець С. Л. PR-СТРАТЕГІЇ ЯК ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ** 136
28. **Мужеляк Ю. МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПУБЛІЧНОМ ДИСКУРСІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ** 139
29. **Наумкіна С. М. МОДЕЛЬ «ВІЙСЬКОВОЇ ЕКОНОМІКИ» ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЯ У «ЕКОНОМІКУ ВІДНОВЛЕННЯ ТА БЕЗПЕКИ** 142
30. **Наумкіна С. М., Долгов М. О. ДЕСТРУКТИВНІ ТА КОНСТРУКТИВНІ ВИМІРИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У ПОЛІТИЦІ** 149
31. **Наумкіна С. М., Левінець М. Ю. РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ** 155
32. **Наумкіна С. М., Попозгло А. С. ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРСПЕКТИВИ** 160
33. **Петраков М. О. МЕМОРІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ: СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТІ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ** 165
34. **Полуяктова О. В. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ** 171
35. **Присяжний А. М. Проноза І. І. ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У МЕХАНІЗМАХ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ** 173
36. **Приходько С. М. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД** 177
37. **Проноза І. І., Скоробогатов А. В. СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОПРОПАГАНДИ ТА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ** 182
38. **Ростецька С. І. КОМПОНЕНТИ І МАРКЕРИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ** 187
39. **Руцький С. В. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПЕРЕВАГИ ЯК ОСНОВИ МЕРЕЖЕВОЇ ВІЙНИ ЮРИДИЧНИЙ АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА** 191
40. **Скриль С. А. ЮРИДИЧНИЙ АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА** 197

МОДЕЛЬ «ВІЙСЬКОВОЇ ЕКОНОМІКИ» ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЯ У «ЕКОНОМІКУ ВІДНОВЛЕННЯ ТА БЕЗПЕКИ»

*Наумкіна Світлана Михайлівна,
д.політ.н, професор,
завідувач кафедри політичних наук і права
соціально-гуманітарного факультету
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса*

Розв'язана рф війна з нашою країною у 2022 року докорінно змінило соціально-економічний ландшафт України, змусивши державу та суспільство функціонувати в умовах «військової економіки». Ця модель, що стала вимушеною відповіддю на агресію, характеризується безпрецедентною мобілізацією ресурсів, пріоритетом безпекових та оборонних потреб, посиленням ролі держави в управлінні економічними процесами. Однак, з плином часу, навіть в умовах продовження бойових дій, Україна стоїть перед необхідністю трансформації цієї моделі в таку, що поєднуватиме завдання забезпечення безпеки з активними процесами відновлення та закладанням основ для сталого розвитку на шляху до Європейського Союзу – модель «економіки відновлення та безпеки».

Модель «військової економіки», яка використовується в Україні з лютого 2022 року, має кілька ключових рис. По-перше, це абсолютний пріоритет фінансування сектору безпеки та оборони. Значна частина державних видатків, а також усі можливі внутрішні резерви та міжнародна допомога спрямовувалися на забезпечення армії, обороноздатність країни, функціонування критичної інфраструктури в умовах постійних обстрілів та руйнувань. Бюджет країни воєнного часу на дві третини і більше формувався саме з потреб оборони та соціальних виплат, які також зросли через вимушену міграцію та втрату роботи. По-друге, відбулася значна мілітаризація виробництва та переорієнтація підприємств. Численні

цивільні підприємства, де це було можливо, перейшли на виробництво продукції оборонного призначення, ремонт військової техніки, пошиття форми тощо. Держава активно розміщувала оборонні замовлення, стимулюючи внутрішнє виробництво там, де це було безпечно. По-третє, посилилася роль держави в економічному регулюванні. Було запроваджено експортні обмеження на деякі товари (особливо продовольчі товари на початкових етапах), фіксовано курси валют, здійснювалося «ручне» управління логістикою (зокрема, через «зерновий коридор» та альтернативні шляхи експорту). Держава взяла на себе координацію евакуації підприємств, їх релокацію у більш безпечні регіони. По-четверте, економіка значною мірою почала залежати від міжнародної фінансової та військової допомоги. Власні доходи бюджету різко скоротилися через падіння виробництва, руйнування підприємств, відтік людей, тоді як видатки на оборону зросли експоненціально. Міжнародна підтримка стала критично важливим елементом забезпечення фінансової стабільності та виживання держави. П'ятою характеристикою є надзвичайна адаптивність та стійкість приватного сектору. Незважаючи на всі труднощі, бізнес демонстрував здатність швидко перелаштовуватися, знаходити нові ринки, відновлювати роботу навіть після руйнувань. Волонтерський рух також став значним економічним та соціальним чинником.

Серед ключових викликів моделі «військової економіки» були: масові руйнування основного капіталу, значне скорочення ВВП, зростання інфляції, дефіцит трудових ресурсів через мобілізацію та міграцію, руйнування традиційних логістичних та виробничих ланцюгів, погіршення інвестиційного клімату через високі ризики.

З плином часу стало очевидним, що модель «військової економіки» у чистому вигляді не може тривати вічно, і трансформація є не просто бажаною, а життєво необхідною для довгострокового виживання та розвитку України. Навіть в умовах продовження бойових дій, існують

вагомі причини для переходу до моделі «економіки відновлення та безпеки»:

По-перше, необхідність забезпечення стійкості держави у тривалій перспективі. «Військова економіка» є моделлю екстреного реагування. Для підтримки життєдіяльності країни, соціальної стабільності та здатності фінансувати оборону власними силами (хоча б частково) у майбутньому, потрібне відновлення виробництва, зростання економічної активності, створення робочих місць.

По-друге, інтеграція до Європейського Союзу вимагає глибоких структурних реформ та адаптації економіки до європейських стандартів та правил. Цей процес не може бути поставлений на паузу до закінчення війни. Навпаки, шлях до ЄС стає дороговказом для відновлення та модернізації, забезпечуючи рамку для проведення необхідних інституційних та економічних перетворень.

По-третє, залучення інвестицій – як внутрішніх, так і зовнішніх – є критично важливим для фінансування відновлення та модернізації. Інвестори шукають ознаки стабілізації, передбачуваності та руху до зрозумілих правил гри, які європейська інтеграція може надати. Перехід до моделі, що фокусується на відновленні та безпеці, є сигналом для потенційних інвесторів про майбутні можливості [1].

По-четверте, соціальний вимір. Війна завдала величезної шкоди населенню: втрати, поранення, психологічні травми, вимушене переміщення, втрата роботи та житла. Модель «економіки відновлення» має включати сильний соціальний компонент: програми підтримки ветеранів та їхніх родин, психологічна реабілітація, забезпечення житлом, створення інклюзивного середовища, відновлення доступу до якісних освітніх та медичних послуг.

По-п'яте, безпека залишається наскрізним пріоритетом. Модель «економіки відновлення та безпеки» передбачає не лише відбудову, але й інтеграцію безпекових вимог у всі сфери: від будівництва захисних споруд

та енергетичної безпеки до розвитку власного оборонно-промислового комплексу, який має стати невід'ємною частиною нової економічної моделі.

Трансформація до «економіки відновлення та безпеки» передбачає формування нової моделі, яка базуватиметься на кількох ключових стовпах:

1. Відновлення за принципом «Відбудувати краще, ніж було» (Build Back Better): Це не просто ремонт зруйнованого, а модернізація інфраструктури, житлового фонду, промислових об'єктів з використанням новітніх технологій, з урахуванням стандартів енергоефективності, екологічності та інклюзивності. Відбудова має стати локомотивом модернізації.

2. Інвестиційно-орієнтований підхід: Модель має створити максимально сприятливі умови для залучення приватних інвестицій, як вітчизняних, так і іноземних [2]. Це вимагає забезпечення верховенства права, захисту прав власності, передбачуваності регуляторної політики, мінімізації корупційних ризиків. Створення інструментів страхування воєнних ризиків та гарантій для інвесторів є критично важливим.

3. Інтеграція до європейського та світового ринків: Максимальне використання можливостей, які відкриває шлях до ЄС (доступ до єдиного ринку, участь у європейських програмах, інтеграція до європейських виробничих ланцюгів). Розвиток експортно-орієнтованих галузей, що відповідають європейським стандартам.

4. Цифрова трансформація як наскрізний процес: Продовження та поглиблення цифровізації державних послуг, бізнесу, інфраструктури. Це сприяє прозорості, ефективності, зниженню корупції та інтеграції до європейського цифрового простору.

5. Зелений перехід: Відновлення та розвиток економіки має відбуватися з урахуванням принципів сталого розвитку та Європейського зеленого курсу. Це включає розвиток відновлюваної енергетики,

модернізацію промисловості для зниження викидів, розвиток екологічного транспорту.

6. **Розвиток власного оборонно-промислового комплексу:** Безпека залишатиметься пріоритетом. Сильний ОПК, інтегрований з європейською оборонною промисловістю, є не лише запорукою обороноздатності, але й високотехнологічним сектором економіки, що стимулює інновації та створює робочі місця.

7. **Відновлення та розвиток людського капіталу:** Інвестиції в освіту, охорону здоров'я, програми перекваліфікації, підтримку ветеранів та їх реінтеграцію в суспільство та економіку.

8. **Посилення інституційної спроможності:** Реформа державного управління, судової системи, правоохоронних органів відповідно до стандартів ЄС для забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності влади.

9. **Розвиток регіонів:** Відновлення та розвиток має враховувати специфіку та потреби різних регіонів, забезпечуючи інклюзивний розвиток та зменшення диспропорцій [Див. детал.: 3; 4].

Реалізація переходу від «військової економіки» до «економіки відновлення та безпеки» стикається з численними викликами. Головним є продовження бойових дій та безпекові ризики, які ускладнюють планування та інвестиції. Також значними викликами є: величезний обсяг необхідного фінансування, координація міжнародної допомоги, ризик корупції при відбудові, збереження макроекономічної стабільності, подолання соціальних наслідків війни (психологічні травми, потреби ветеранів, реінтеграція ВПО), відновлення всіх сфер, реформа державних інститутів.

Факторами успіху цієї трансформації є:

– сильна та ефективна система державного управління: Здатність розробляти та реалізовувати довгострокові стратегії, забезпечувати прозорість та підзвітність; – верховенство права та ефективна боротьба з

корупцією: Це ключові умови для залучення інвестицій та довіри міжнародних партнерів;

– залучення та координація міжнародної допомоги та інвестицій: Максимальне використання можливостей таких інструментів, як Ukraine Facility;

– активна участь приватного сектору: Створення умов для бізнесу стати основним рушієм відновлення та розвитку;

– розвиток людського капіталу: Інвестиції в людей є запорукою інновацій та зростання.

– збереження суспільної єдності та стійкості: Це фундамент для подолання всіх інших викликів.

– інтеграція до ЄС як непохитний орієнтир.

Отже, модель «військової економіки» стала вимушеною, але необхідною відповіддю України на повномасштабну агресію. Вона дозволила вистояти та мобілізувати ресурси для опору. Однак, для забезпечення довгострокової стійкості, розвитку та успішної інтеграції до Європейського Союзу, Україна активно здійснює трансформацію до моделі «економіки відновлення та безпеки». Ця модель передбачає не лише фізичну відбудову зруйнованого, але й глибоку модернізацію на засадах європейських стандартів, зеленого переходу, цифровізації, інвестиційної привабливості та посилення безпекових компонентів, включаючи розвиток власного ОПК.

Перехід до нової моделі є складним процесом, що відбувається паралельно з бойовими діями і стикається з величезними викликами, від руйнувань та фінансових потреб до інституційної спроможності та корупційних ризиків. Успіх трансформації залежить від ефективності державного управління, забезпечення верховенства права, активного залучення приватних інвестицій та міжнародної підтримки, а також збереження суспільної єдності. «Економіка відновлення та безпеки» – це не просто економічна концепція, а стратегічний шлях України до сильної,

сучасної європейської держави, здатної захистити себе та забезпечити процвітання своїм громадянам.

Список використаних джерел:

1. Центр економічної стратегії. Політика відновлення України: макроекономічні орієнтири та ризики. Аналітична записка. Київ, 2023. 32 с. URL: <https://ces.org.ua/recovery-ukraine/>
2. Міжнародний валютний фонд. Програма з розширеним фінансуванням для України. Оцінка на 2024 рік. URL: <https://www.imf.org/uk/News/Articles/2024/04/18/pr24123-ukraine-imf-executive-board-completes-review-of-arrangement>
3. Ярошенко О. М., Козьмин О. І. Інституціональні передумови європейської інтеграції України. Вісник економічної науки України. 2023. № 2. С. 45–50.
4. Гальчинський А.С. Соціально-економічна трансформація в умовах євроінтеграції. Економіка України. 2022. № 6. С. 4–14